

ΜΕΓΑΙΡΑ

Μέρη αρκετά αφαιρέθηκαν, μαζί με άλλα ολόκληρος ο πρόλογος, άλλα μέρη συντομεύθηκαν, ή συνέχεια διάφορων σκηνών αλλάχθηκε. Η διασκευή όμως αν και αρκετά ριζική έγινε με τέχνη, έμεινε πιστή στην εξέλιξη και στο νόημα του έργου. Βέβαια σωστή δεν είναι ποτέ ούτε η παραμικρότερη αλλαγή. Κάθε έργο άντκει απόλυτα σ' όποιον τó έπλασε, όπως τó έπλασε, και δεν επιτρέπεται σέ κανένα νά τ' άγγιξει. Από στοιχειώδη σεβασμό στο συγγραφέα, και γιατί κάθε διασκευή, όσο κι' ά δημιουργηθεί με άγάπη και κατανόηση τού έργου, όσο κι' ά νομίζει ότι διορθώνει, είναι αδύνατο κάτι νά μη χαλάσει. Τό έργο βγήκε έναιο από τή σκέψη και τó αίσθημα τού ποιητή, ό ποιητής έδωσε σημασία, χαρακτήρα στο κάθε τι πού έγραψε.

Άλλά μερικά έργα, κ' ιδιαίτερα τά έργα τού Σαίξπηρ, είναι τόσο δύσκολο ν' άνεβασθούν στη σκηνή, ακόμα και νά παιχθούν, πιστά, είναι κ' υπερβολικά μακριά, λίγο παλιόμενα για τήν εποχή μας, και σύγχρονα είναι τόσο πλούσια, ώστε ίσως νά μην είναι έντελώς άσυγχώρητη ή προσπάθεια νά συγχρονισθούν κάπως, χωρίς βέβαια νά χάνουν τίποτε από τó ιδιαίτερό τους, νά συμμορφωθούν με τις δυνάμεις τού κάθε θεάτρου. Τά έργα τού Σαίξπηρ, άριστουργηματικά, πρέπει νά παίζονται και για τó ίδιο τó θέατρο και για τó κοινό. Αν τó θέατρο δεν είναι τέλειο άς μη παίζονται τέλεια, άρκεί ή Διεύθυνση τού θεάτρου νά έχει συνείδηση για τις

έλλείψεις της. Από τó θέατρο τού Ώδείου δέ ζητά κανένας τó τέλειο, μόνο μιá άδιάκοπη πρόοδο. Κ' ή διασκευή τής Μέγαιρας ήταν άρμονική.

Η άφαιρέση π. χ. τού προλόγου δεν πείραζε. Ζωγραφίζει τήν άπέραντη φαντασία τού Σαίξπηρ (ό Σαίξπηρ δραματίζεται πλατιά και βαθιά και πάντοτε σωστά τή Ζωή, άλλ' ίσως δεν εμβαθύνει τήν ίδια του δημιουργία, τήν ένότητα τή δίνει πολύ περισσότερο τó δυνατό Έγώ του πού συγκεντρώνει γύρω του τή Ζωή παρά ή θέλησή του) κάτι ζωγραφίζει ό πρόλογος άλλ' είναι έντελώς ξένος στην κύρια δράση. Είναι μάλιστα πολύ περιεργος, σά μιá πλοκή πού θά τήν είχε άρχισει ό Σαίξπηρ χωρίς νά τήν τελειώσει. Τά πρόσωπα τού προλόγου ζωντανά ενεργούν και προβλέπεται μιá έντιαφέρουσα εξέλιξη, όταν έξαφνα γίνονται θεατές μόνο τής Μέγαιρας πού παίζεται γι' αυτά, χωρίς καμιά σχέση με τή δική τους ιστορία. Υποθέεται ότι παρακολουθούν στο βάθος τής σκηνής τή Μέγαιρα, άλλα χωρίς νά λάβουν πιά κανένα μέρος στην παράσταση, ούτε καν στο τέλος δέ μιλούνε πιά. Έξαφανίζονται. Ο πρόλογος είναι χαρακτηριστικός, μπορεί όμως εύκολα νά παραλειφθεί.

Άλλ' έντελώς άδικιολόγητη ήταν ή άπόφαση τού Σκηνοθέτη νά παίζει πάλι, όπως και τή «Δωδέκατη Νύχτα,» ολόκληρη τή Μέγαιρα έχτος από μιá σκηνή της, μέσα σ' ένα σκηνικό. Η σκηνή αλλαγή σκηνοθεσίας είναι χαρακτηριστική τού Σαίξπηρ κ' είναι άπαραίτητη για τήν κατανόηση τών έργων του. Έχει ζωή τó περίγυρο, δεν αλλάζεται αυθαίρετα. Μένει έντελώς άνεξήγητο πώς γίνονται στή μέση μιás διαβατικής πλατείας μερικώς έντελώς ιδιαίτερες οικογενειακές σκηνές. Τά δύο σκηνικά είσαν όχι πρωτότυπα άλλ' όπωσδήποτε όμορφα μά τί σημαίνει; Στήν εποχή τού Σαίξπηρ τά έργα του παίζονταν χωρίς καθόλου σκηνικά. Σέ μιá πινακίδα έγραφαν. «Αΐθουσα-Δρόμος-Πλατεία» κ.λ.π. κι ό θεατής έβλεπε με τή φαντασία του. Ο τρόπος όμως αυτός τής παράστασης, όσο κι' ά φαίνεται άπλός, υπερβολικά παλιώμενος σήμερα, για νά μην είναι γελοίος απαιτεί ένα θέατρο με ολόβαθη καλλιτεχνική κ' έπιστημονικά φιλολογική συνείδηση, με έξαιρετικούς ήθαποίους, ένα θέατρο με έντελώς νέο πρόγραμμα παραστάσεων, ριζοσπαστικό. Τό θέατρο τού Ώδείου καθόλου ριζοσπαστικό άς άρκεσθεί νά υπερνικήσει τις τεχνικές δυσκολίες και νά αλλάξει τις σκηνοθεσίας όταν παίζει Σαίξπηρ.

Κι άς προσέχει και τις μεταφράσεις του. Είναι άνυπόφορη ή άδιαφορία τού θεάτρου τού Ώδείου για τó τόσο σημαντικό ζήτημα τών μεταφράσεων. Τό πιδ συχνά ούτε καν αναφέρει στο πρόγραμμα, όπως άπαραίτητα πρέπει, τó όνομα τού μεταφραστή. Άραγε άντιλαμβάνεται ότι δεν αξίζουν οι μεταφράσεις; τότε πώς τολμά νά τις παρουσιάσει; Η δήθεν έμμετρη μετάφραση τής Μέγαιρας - άγνωστού πάλι μεταφραστή - ξεσχίσε τ' αυτά σά μαγαιρίες. Είναι άψυχη, άνέκφραστη, παράγορδη, σέ γλώσσα μιχτή και συχνά πρόστυχη, στον ίδιο σχεδόν στίχο ακούονταν ή «κεφαλή σου» και ή «κούτρα σου», ή «νά πάσης τά βρεγμένα σου» χωρίς οι έκφράσεις αυτές νά λέγονται καν στίς στιγμές όπου έπίτδες μεταχειρίζεται πρόστυχες λέξεις ό Σαίξπηρ.

Κρίμα νά μη διορθώσε τά τέτοια της λάθη ή διδασκαλία, γιατί χάλνυσαν τó σύνολο τó άλλωστε πολύ καλό, τó σύνολο πού αν κριθεί από τó παίζι-

μο δὲν εἶταν πιά μόνον παράσταση σχολείου, ἀλλὰ θεάτρου, πού βέβαια οὔτε κἀν συγκρίνεται μ' αὐτό κανένα ἄλλο στήν Ἑλλάδα. Ἄν ἐξαιρεθοῦν ὁ κ. Σακελλαρίου (Ὁρτένσιος) καί ἰδιαίτερα ὁ κ. Συριόπουλος (Τρέμιος)—νευρικότερος μὲ περισσότερες απαιτήσεις φαίνονταν περισσότερο—πού δὲν εἶσαν μόνον ψεύτικοι, ἀλλὰ πού δὲν κατάλαβαν κἀν ὅτι ὅσο κι' ἂν εἶσαν ἐξαιρετικά ξελεπτισμένοι οἱ ἀριστοκράτες τῆς ἐποχῆς τοῦ Σαίξπηρ δὲν ἔπρεπε καί νὰ παρουσιασθοῦν σὰ χωριάτες, καί καθόλου ἄγγλοι, ὁ κ. Βρασιβανόπουλος (Δάσκαλος) πού γιὰ τὴν ὥρα τοῦλάχιστο δὲ δείχνει κανένα τάλαντο γιὰ θέατρο κι' ἀδικεῖται κι' ἀπὸ τὴν πολὺ ἀντιπαθητικὴ φωνή του, ἂν ἐξαιρεθεῖ κι' ὁ κ. Ροντήρης πού ἂν καί κάπως λιγότερα λιγωμένος ἀπὸ τὸ συνηθισμένο του ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι ὑπερβολικὰ ἄνοστος, ὅλοι οἱ ἄλλοι ἠθοποιοί, κι' ὄχι μόνον οἱ πρωταγωνιστές, ἔπαιζαν ἀρμονικὰ, σχεδὸν δημιουργικὰ.

Καί οἱ πιδ μικροὶ ῥόλοι, οἱ σημαντικοὶ στὸν Σαίξπηρ γιὰτὶ ἂν καί δὲν ἐγυλίσσονται—τὴν ἐξέλιξη τῆ δίνει μόνον σπὰ κύρια πρόσωπα—ζωγραφίζουν τύπους, ζωγραφίζουν τὸ σύνολο τῆς ζωῆς, τὴν ἐξωτερικὴ κίνηση τῆς κύριας δράσης, καί οἱ πιδ μικροὶ ῥόλοι, ἀκόμα καί τῶν ὑπηρετῶν παίχθηκαν σωστά καί μὲ ἐμπνευση. Δυστυχῶς δὲν εἶναι δυνατό νὰ γίνῃ ἰδιαίτερος λόγος γιὰ τὸν καθένα χωριστά. Δὲν πρέπει ὅμως κι' ἀπαρατήρητη νὰ μείνῃ μιὰ ἐξαιρετικὴ πρώτη ἐμφάνιση τοῦ κ. Τασσοπούλου (Βιονδέλλος). Ὁ ῥόλος του εἶταν ἐντελῶς μικρός, εἶχε δυστυχῶς κι' ἀρκετὰ συντομευθεῖ, κἀτι διηγήθηκε μόνον ἀλλὰ τὰ διηγήθηκε τόσο ζωντανά, τόσο ἐκφραστικὰ, καί οἱ κινήσεις του, οἱ στάσεις του, εἶσαν τόσο ἀπλῆς κι' ἀρμονικῆς, ὥστε ἔδωσε ἄπειρες ἐλπίδες γιὰ τὴν ἐξέλιξή του.

Ὁ κ. Βιράλης (Τράνιος) ἔπαιξε μὲ πολὺ κέφι, κέφι διαχυτικὸ ἀλλὰ καθόλου πρόστυχο. Ὁ κ. Παπαχρηστός (Βατίστας) εἶταν ὅπως εἶναι πάντοτε ἐντελῶς correct. Τίποτε ἄλλο. Δὲν εἶναι δυνατό ποτὲ τίποτε ἰδιαίτερο νὰ τοῦ κατηγορηθεῖ, ἀλλὰ τοῦ λείπει κάποια πνοή, κάποια ἐντονη δημιουργικότητα, μένει πάντοτε λίγο ψυχρός. Ὁ κ. Παντόπουλος (Γρούμιος, ξετυλίγεται σὲ πολὺ καλὸ κωμικὸ. Δὲν εἶναι ἐξαιρετικὰ λεπτὸς, δὲ θὰ εἶναι ποτὲ ψυχολόγος κωμικός ὅπως ὁ κ. Κοντογιάννης, ἀλλὰ δὲν τὸν παρασέρνει καμιά ὑπερβολὴ καί μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ πολὺ καλλιτεχνικὰ ῥόλους καθαρὰ ἄστειους. Ἡ δ. Μπατιστάτου στὸν πρῶτο μεγάλο ῥόλο ὅπου ἐμφανίσθηκε δὲν εἶχε φυσικὰ ἀκόμα ὅλη τὴν ἀπαραίτητη πείρα καί εὐκολία στὴ σκηνή, φανέρωσε κάποια ἀδεξιότητα, πού δὲν πείραξε ὅμως καί πολὺ στὸν ῥόλο τῆς Βιάγκας, τοῦ εὐγενικοῦ κοριτσιοῦ. Κ' εἶχε στιγμές, κάποιες κινήσεις ἀληθινὰ χαριτωμένες, πολὺ ζωντανές, ἀληθινὰ δημιουργικῆς. Καί τὸ ἐλάχιστο τῆς προφορᾶς τῆς, θὰ τὸ εἶχε προσέξει φαίνεται, ἀκούονταν ὀπωσδήποτε λιγότερο.

Σεχωριστὰ ἀξίζει νὰ θαυμάσθουν οἱ ἄλματικῆς πρόοδοι τοῦ κ. Δεστοῦνη καί τῆς δ. Κοτσάλη. Ἡ δ. Κοτσάλη στὸν ἀρκετὰ δύσκολο ῥόλο τῆς «Μέγαιρας» καί πού δίνει εὐκαιρία σὲ ὑπερβολές, ἔπαιξε μὲ τέλειο μέτρο, κατόρθωσε νὰ ὑπερνήκησῃ κάθε τῆς νευρικὸ τίλ πού δὲν ἀναφάνηκε οὔτε στίς πιδ ὑστερικῆς ἐκρήξεις θυμοῦ τῆς Μέγαιρας. Τῆς παρουσίασε καλλιτεχνικὰ καί ψυχολογικὰ, εἰσχώρησε καί παρουσίασε ὅλη τὴ βαθμιαία ἐξέλιξη καί πάλι μέσα στὴν ψυχὴ τῆς Μέγαιρας, κατέλαβε ἀκόμα καί

ὅ,τι μόνον ὑποδειχνίει ὁ Σαίξπηρ. Ὑποτάζεται σιγά ἢ Μέγαιρα, ἐπαναστατεῖ ἀκόμα ὀλοένα, ὀλοένα πιδ ἀδύναμα, ὡς πού στὸ τέλος δαμάζεται ἐντελῶς.

Ἡ δ. Κοτσάλη ξαναβῆκε τὸν ἑαυτὸ τῆς, ἄς τὸν ἀναπτύξῃ τώρα γιὰ νὰ γίνῃ πολὺ δυνατὴ δραματικὴ ἠθοποιός.

Ὁ κ. Δεστοῦνης ἀνάλυσε καί χρωμάτισε πολὺ λεπτὰ τὴ δύναμη, τὴ θέληση καί τὴν τρυφερότητα τοῦ Πετρούμιου. Ἐπαιξε πολὺ φυσικὰ, πολὺ ζωντανά, πολὺ δημιουργικὰ· τοῦ λείπει μόνον ἀκόμα, ἂν καί τὴν ἀποχτᾶ ὀλοένα, κάποια ἀπαραίτητη ἐξωτερικὴ εὐγένεια.

Τὸ κριμα τὸ θέατρο τοῦ Ὁδείου νὰ μὴ διαλέγῃ πάντα μὲ σκέψη τὰ κωμμάτια του. Οἱ ἠθοποιοὶ δὲν τοῦ λείπουν καί θὰ μπορούσε νὰ δίνει μόνο παραστάσεις καλλιτεχνικῆς, ἂν ὄχι ἀκόμα ἀπόλυτα, τουλάχιστο σχετικὰ. Τὸ κριμα ἀκόμα—σ' αὐτὸ ὅμως δὲ φταίει—σχεδὸν ὅλοι οἱ ἠθοποιοὶ του νὰ ἔχουν τάλαντο κωμικὸ. Μετὰ τὴν τόση ὀδυνηρὴ καὶ ἀναπληρωτὴ ἀπώλεια τοῦ κ. Τσιτσιλιάνου, πού ἡ δημιουργία του τοῦ Ἄλφρεδ στὸ μικρὸ Εὐσολφ ἀλησμόνητη θὰ μείνῃ, εἶναι μάλιστα ζήτημα ἂν τὸ θέατρο τοῦ Ὁδείου μπορεῖ νὰ ἀνεβάσῃ σήμερα ἓνα δράμα. Οὔτε ὁ κ. Δεστοῦνης οὔτε ὁ κ. Παπαχρηστός μποροῦν νὰ παίξουν ῥόλους jeune premier καί λείπουν ἐντελῶς οἱ δεῦτεροι δραματικαὶ ῥόλοι. Ἐρραρχίες βέβαια στὴ φιλολογικὴ δημιουργία δὲν ὑπάρχουν, οἱ φιλολογικῆς ὅμως κωμωδίες εἶναι σχετικὰ λίγες, καί τὸ θέατρο τοῦ Ὁδείου θὰ ἔπρεπε νὰ μπορούσε νὰ παρουσιάσῃ ὅλα τὰ ἀριστουργήματα τῆς ξένης καί ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. Μ' ὅλη τὴ μεγάλη τους ἀξία, τὸν πλοῦτο ζωῆς καί χαρακτήρων τους, οἱ κωμωδίες τοῦ Σαίξπηρ εἶναι κάπως παλιωμένες, μονότονες, κι ἂν ἡ παράστασή τους ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἐνδιαφέρει ἐξαιρετικὰ, δὲν ὑπάρχει καί λόγος νὰ ἀποτελοῦν αὐτὲς τὸν μόνον πυρῆνα μιᾶς ὀλόκληρης περιόδου παραστάσεων ἐνὸς θεάτρου μὲ πλατύτερο σκοπὸ.

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ